

Силабус курсу ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 033 Філософія

Освітньо-професійна програма «Філософія історії»

Кількість кредитів – 3

Рік підготовки, семестр – II рік, IV семестр

Компонент освітньої програми: вибірковий

Дні занять: згідно з розкладом занять

Консультації: Очні консультації: вівторок 14.20-15.40,
ауд. 31А

Онлайн-консультації: у Viber групі курсу кожного дня
з 17-00 до 18-00 год.

Мова викладання: українська

Керівник курсу:	Кандидат філософських наук, викладач кафедри філософії та суспільних наук – Тимків Ірина Михайлівна
Контактні телефони викладача:	+380687710064
E-mail викладача:	tymkiv@tnpu.edu.ua
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/history/timk-v-rina-mikhayl-vna.php
Сторінка курсу в Moodle	https://elr.tnpu.edu.ua/course/view.php?id=3237

Анотація дисципліни

«Філософія історії» є вибірковим освітнім компонентом при підготовці фахівців першого бакалаврського освітнього рівня. Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів цілісного уявлення про філософію історії та аналіз ключових її проблем: основні напрямки розвитку людства, історичне пізнання, сенс історії та її закономірності. Зосередивши увагу на онтології історії, здобувачі вищої освіти проаналізують основні етапи історичного процесу, його рушійні сили, сенс та мету, роль і місце людини в історії. Аналізуючи гносеологію історії, студенти отримають теоретичні знання щодо умов, способів та форм історичного пізнання, відтворення історичного процесу.

Мета курсу: формування у студентів цілісного та системного уявлення про теоретичні засади філософії історії, предмет і об'єкт, сутність історичного процесу, вироблення у здобувачів вищої освіти таких компетентностей, як здатність використовувати набуті знання, уміння, навички для подальших наукових досліджень; здатність використовувати теоретичні узагальнення і методологічні принципи для встановлення теоретичної достовірності нових та існуючих історіософських теорій, доктрин, гіпотез, методів; здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу процесів та явищ в історії, механізмів розуміння причинно-наслідкових зв'язків, логічного аргументування своєї точки зору.

Основні завдання: формування в студентів комплексної системи теоретичних знань та практичних вмінь здійснювати аналіз філософсько-історичних текстів в контексті їх співвіднесення відповідно з онтологічною, гносеологічною (рефлексивною) та методологічною проблематикою; застосовувати набуті знання з філософії історії (категоріальний апарат, принципи та методи) для аналізу соціально-політичних реалій сьогодення; розвиток у здобувачів вищої освіти вміння вільно орієнтуватись в теоретичних джерелах з філософії історії, її парадигмах та підходах, пояснювати історичні, раціональні та ціннісні умови формування сучасних концепцій філософії історії;

самостійно розробляти основні проблеми та питання філософії історії, спираючись на теоретичні першоджерела.

Зміст дисципліни «Філософія історії» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців спеціальності 033 Філософія освітньо-професійної програми «Аналітика суспільних процесів».

Навчальний контент:

Години			Тема	Результати навчання	Завдання
Лекц.	Сем.	Сам.р			
1	2	5	1. Предмет філософії історії. Становлення філософії історії (від давнини до нового часу)	Визначати предмет та проблематику філософського осягнення історії, зв'язок філософії історії з іншими науками, особливості філософсько-історичного пізнання, роль та функції міфу в історії людства. Характеризувати становлення філософії історії, початки історичної свідомості у народів Стародавнього Сходу, античне та старозавітно-християнське бачення культурно-історичного процесу, історичну освіту в світлі сучасної історіософії. Знаходити оптимальні моделі історичної освіти: підходи та концепції. Характеризувати особливості ренесансного розуміння історії, формування новоєвропейської філософії у XVII ст. , культурно-історичні концепції французьких просвітників та постпросвітників.	Питання, обговорення, тести
1	2	6	2. Німецька класична філософія історії	Знати особливості формування німецької класичної філософії історії. Знати філософію історії Йогана Гердера, вчення про історію Іммануїла Канта, філософсько-історичні ідеї Йогана Фіхте та Фрідріха Шеллінга, філософію історії Георга Гегеля.	Питання, обговорення, презентації, робота з джерелами
2	2	6	3. Філософія історії другої половини XIX – початку XX ст. та її критицизм	Характеризувати теорію історичного процесу Карла Маркса та Фрідріха Енгельса: формаційний підхід, історичний еволюціонізм Гербера Спенсера та аксіологічну інтерпретацію історії у філософії неокантіанства. Знати	Питання, обговорення, кейси

				концепцію досягнення історії Робіна Коллінгвуда, ноосферну концепцію Володимира Вернадського, розуміння історії Вільгельмом Дільтеєм, онтологію історичного Мартіна Гайдегера, критичну філософію історії Карла Поппера.	
2	2	6	4. Постнекласична філософія історії: цивілізаційний підхід	Розуміти вчення Миколи Данилеського про культурно історичні типи, конститутивні закони культурно-історичних типів, головні фази існування культурно-історичного типу. Знати класифікацію культурно-історичних типів. Визначати евристичний потенціал мультицивілізаційного підходу Данилеського. Характеризувати нелінійність та морфологію історії Освальда Шпенглера, теорію локальних цивілізацій Арнольда Тойнбі, головні критерії вивчення цивілізацій. Знати періодизацію історії в цивілізаційному вимірі, цивілізаційну концепцію Пітіріма Сорокіна, концепцію «осьового часу» і загальну схему історичного руху Карла Ясперса. Тлумачити історію як поглиблення процесу комунікації.	Питання, обговорення, кейси, робота з джерелами
2	2	6	5. Сучасна філософія історії. Постмодерністська критика історичної раціональності	Розуміти зміст концепції «Третьої хвилі» Олівія Тоффлера, теорію конфлікту цивілізацій Семюеля Гантінгтона, концепцію «Кінця історії» Френсіса Фукуями. Знати філософські обґрунтування ідеї єдності історії та її еволюції. Визначати особливості постмодерністської критики історичної раціональності.	Питання, обговорення, тести
	2		6. Проблеми історії в українській філософії	Знати витоки та етапи формування історичної свідомості української нації. Розуміти ідейний вплив західноєвропейської філософії раціоналізму на формування історичної думки в Україні.	Питання, творче завдання

				Характеризувати основні етапи української філософії історії: філософію історії Київської Русі, українську історіографію XVIII – поч. XX ст.: від літописної до наукової історії, українську філософсько-історичну думку другої половини XIX ст.: народницьку течію історичних досліджень (Микола Костомаров, Михайло Драгоманов), романтично-позитивістську візію історичних розвідок М.Грушевського.	
	2		7. Динаміка соціокультурного розвитку	Характеризувати історичний процес у світлі формаційного та цивілізаційного підходів; джерела та рушійні сили історії; проблему суб'єкта історичного процесу; проблему спрямованості і характеру історичного процесу..	Обговорення, кейси, практичне завдання
	2		8. Спрямованість і сенс людської історії. Історична аксіологія	Розуміти лінійні та циклічні теорії історичного поступу, проблему уніфікації пізнавальних схем історії: закони і закономірності історичного процесу. Розрізняти об'єктивістський та суб'єктивістський підходи до розуміння сенсу історії. Розуміти сенс історії як історіософська проблема, роль історії у ціннісній картині світу. Співвідносити поняття «цінність історії» та «історична оцінка».	Питання, обговорення, творче завдання
	2		9. Суб'єкти історичного процесу. Антропологічний поворот в історіософській думці	Аналізувати суб'єкт історії як предмет історіософських концепцій, роль особистості та народу в історії, теорію етносу та концепції націй, рас. Визначати завдання антропологічно зорієнтованої історичної думки. Аналізувати історію повсякденності в тематичному ракурсі та усну історію: теоретичні засади, підходи та методи.	Практичне завдання
	2		10. Філософія історії: освітній аспект	Характеризувати історичну освіту в світлі сучасної історіософії, оптимальні моделі історичної освіти: підходи та концепції, історію як	Питання, кейси

			навчальну дисципліна в контексті мультикультурної освіти.	
--	--	--	---	--

Формування загальних та фахових компетентностей:

Індекс в матриці	Програмні компетентності
	Загальні компетентності
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 3	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 5	Здатність до проведення аналітичних і наукових досліджень на відповідному рівні.
ЗК 9	Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді.
ЗК 10	Здатність до самоорганізації та автономної роботи
ЗК 11	Цінування та повага різноманітності й мультикультурності.
ЗК 12	Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів) та академічної доброчесності
ЗК 16	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
	Спеціальні (фахові) компетентності
ФК 3	Здатність використовувати у професійній діяльності знання про розвиток основних ідей, учень та напрямків суспільних дисциплін.
ФК 4	Усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуальної думки у світовій філософській традиції та її ролі в українській духовній культурі й суспільних процесах
ФК 5	Здатність аналізувати сучасні філософські та суспільно-політичні й економічні проблеми та вчення.
ФК 6	Здатність здійснювати інтелектуальну, логіко-мисленнєву діяльність, спрямовану на вирішення практичних завдань
ФК 7	Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично й аргументовано та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки
ФК 8	Здатність оперувати філософською і конкретно-науковою термінологією для розв'язання професійних завдань
ФК 11	Здатність застосовувати в аналітичній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання
ФК 12	Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності, професійної етики та культури.
ФК 13	Здатність брати участь у наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії та суспільних наук
ФК16	Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати аналітичне

	дослідження з елементами наукової новизни та практичної значущості у різних галузях суспільного життя.
--	--

Програмні результати навчання:

ПРН 1	Розуміти сенс філософії та суспільних наук, їх місце в системі культури.
ПРН 2	Розуміти розмаїття та специфіку філософських та суспільних дисциплін, знати філософську та конкретно-наукову термінологію.
ПРН 3	Знати основні етапи, напрямки в історії світової і вітчизняної філософії та інших суспільних галузей.
ПРН 4	Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, загальногуманітарної та суспільної проблематики
ПРН 6	Знати основні напрями, тенденції, проблематику сучасної філософії та суспільних наук.
ПРН 8	Оперувати основними філософськими, економічними, соціологічними, політичними методами і підходами, розуміти етико-практичну значущість філософського та соціально-гуманітарного знання у здійсненні аналітичної діяльності.
ПРН 10	Мати навички реферування, систематизованого огляду і порівняльного аналізу філософської, суспільствознавчої й загальнонаукової літератури та уміння роботи з документами різних видів
ПРН 14	Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недоброчесності у сфері аналітичної діяльності або навчання.
ПРН 15	Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності і вирішення можливих конфліктних ситуацій та вміння планувати, організовувати й аналізувати міжособистісну взаємодію у процесі професійної комунікації
ПРН 16	Вміти застосовувати загальногуманітарні, філософські, політичні й економічні знання в різних сферах життєдіяльності
ПРН 18	Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури і електронних баз та критично аналізувати, класифікувати, систематизувати й інтерпретувати її.

Основні джерела

1. Андрущенко В. Історія соціальної філософії. К.: Тандем, 2000. 416 с.
2. Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. К.: Генеза, 1996. 368 с.
3. Бердяев Н. Смысл и назначение истории. М.: Мысль, 1997. 365 с.
4. Бичко І. В. Філософія: Курс лекцій: Навч. посібник для студ. вузів К. : Либідь, 2001. С. 193–228.
5. Бойченко І. В. Філософія історії. К.: Знання, 2000. 724 с.
6. Вебер М.. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. пер. з нім. К: Основи, 1998. 534 с.
7. Габріелян О., Цветков О., Кальной І. Філософія історії. К.: Академія, 2010. 216 с.
8. Габермас Ю. До реконструкції історичного матеріалізму. К.: Дух і Літера, 2014. 320с.
9. Гегель Г. Философия истории. Мультимедийное издательство Стрельбицкого, 2015.
10. Губерський Л. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія. Підручник для вищих навчальних закладів. Вид. 3-є, випр. та доп. К.: Генеза, 2006. 656 с.
11. Губман Б. Л. Смысл истории. Очерки современных западных концепций. М.: Весь мир, 1991. 190 с.
12. Горкгаймер М. Критика інструментального розуму. К.: ППС, 2002, 2006. 282 с.
13. Зиммель Г. Філософія грошей. К.: ПРОМІНЬ, 2010. 504 с.
14. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. М.: Медиум, 1995. 323 с.

15. Зашкільняк Л. Вступ до методології історії. Львів: ЛОН МІО, 1996. 238 с.
16. Зашкільняк Л.О. Методологія історії: проблеми предмету і структури. Історична наука на порозі ХХІ ст.: підсумки та перспективи: зб. наук. пр.; за ред. В. Г. Сарбея. Х., 1995. С. 36–41.
17. Касьянов Г. Сучасний етап української історіографії: методологічний та джерелознавчий аспект. К.: Генеза, 2004. №1. С. 73–84.
18. Коллінгвуд Р. Дж. Ідея історії. К.: Основи, 1996. 615 с.
19. Кримський С. Філософія вимагає зробити своє життя складником біографії добра. Філософська думка. 2001. №6. С. 3–6.
20. Литус І. Теоретичні форми осягнення історії: в постнекласичному історичному пізнанні. Схід. Аналітично-інформаційний журнал. 2002. С. 47–51.
21. Парсонс Т. Соціальна структура і особистість К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. 338 с.
22. Риккерт Г. Философия истории. Философия жизни. К.: Ника-Центр: Вист-С, 1998. 144 с.
23. Семенов Ю. И. Философия истории. (Общая теория, основные проблемы, идеи и концепции от древности до наших дней). М.: «Современные тетради». 2003. 776 с.
24. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. М.: Политиздат, 1992. 544 с.
25. Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки: Хрестоматія. Упоряд. В. В. Лях, В. С. Пазенок. К.: Ваклер, 1996. 428 с.
26. Філософський словник соціальних термінів : близько 900 слів. За ред. В. Крисаченка. Харків : Корвін, 2002. 672 с.
27. Філософський енциклопедичний словник : близько 2000 слів. За ред. В. Шинкарука. К. : Абрис, 2002. 742 с..
28. Философия истории. Под ред. А. С. Панарина. М.: Гардарики, 1999. 432 с.
29. Фуко М. Ницше, генеалогия, история. Философия эпохи постмодерна: сборник переводов и рефератов. Минск, 1996. С. 74–97.
30. Ячук Т.І. Філософія історії: курс лекцій. К.: Либідь, 2004. 536 с.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Визначені рамки дисципліни:

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями. Списування під час контрольних робіт та тестування заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час виконання практичних завдань та он-лайн тестування (наприклад, програма Moodle) у процесі заняття. Заборонено оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства. За порушення академічної доброчесності здобувачі можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрядження із закладу освіти, позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання тощо.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять, як правило, є обов'язковим компонентом навчання. За необхідності (віддаленість місця проживання чи роботи студента) чи наявності об'єктивних причин (участь у програмі академічної мобільності чи конференції, міжнародне стажування, хвороба тощо) відвідування може відбуватись вибірково за погодженням із керівником курсу. Навчання студентів також здійснюється в дистанційному режимі на платформі Moodle. За умови індивідуального навчального графіка студент має можливість отримати позитивну оцінку завдяки виконанню планових завдань. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Пропущені заняття можна відпрацьовувати у визначений час згідно з графіком.
- **Політика оцінювання.** Враховуються бали поточного контролю (40 балів), самостійної роботи (40 балів), підсумкового тесту (20 балів). При цьому враховується присутність на заняттях та активність

студента під час занять; недопустимість пропусків та запізень на заняття; списування та плагіат; несвоєчасне виконання завдань. Студентам, які беруть активну участь у наукових семінарах, круглих столах, конференціях та презентують високоякісні знання з предмету, може підсумковий контроль, за згодою викладача, зараховуватись «автоматично» (повністю або частково, залежно від наукового-практичного досвіду у вивченні дисципліни).

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Теми: 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10– робота на семінарських заняттях	40
Теми: 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10– самостійна робота	40
Підсумковий контроль (теми 1-10)	20
Разом:	100

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1										Підсумковий тест	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10		
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
64-74	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Пререквізити курсу

Ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо здобувач вищої освіти паралельно опановуватиме курси «Філософія Стародавнього Сходу», «Антична філософія», «Філософія Середньовіччя та Відродження», «Філософія Нового часу і епохи Просвітництва», «Німецька класична філософія».

Формат дисципліни:

Формат дисципліни змішаний (blended): до очного навчання додається електронний супровід дисципліни в системі Moodle. Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами дистанційного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, інтерактивні елементи, онлайн-консультування тощо.